

Datum 20 november 2024
Betreft Reactie VluchtelingenWerk Nederland t.b.v. internetconsultatie
Wet verbetering toegang arbeidsmarkt nieuwkomers

VluchtelingenWerk Nederland
Postbus 2894
1000 CW Amsterdam
Telefoon (020) 346 72 00
Helpdesk (020) 346 72 50
Fax (020) 617 81 55
www.vluchtelingenwerk.nl
info@vluchtelingenwerk.nl

VluchtelingenWerk Nederland is verheugd dat er een initiatiefwetsvoorstel voorligt die als doel heeft de toegang tot de arbeidsmarkt voor asielzoekers in Nederland te verankeren, te verbeteren en te versnellen, en doet graag onderstaande suggesties.

Zoals ook omschreven in de [Memorie van Toelichting](#) van het initiatiefwetsvoorstel is er nog een veelheid aan belemmeringen voor asielzoekers bij het betreden van de Nederlandse arbeidsmarkt. Als gevolg van deze elkaar versterkende administratieve, praktische en wettelijke belemmeringen was volgens onderzoek van Regioplan uit 2023 in de periode 2017-2022 slechts 4% van de asielzoekers aan het werk.

In verschillende [brieven aan de Tweede Kamer](#) heeft VluchtelingenWerk aandacht gevraagd voor deze belemmeringen. Omdat wij van mening zijn dat voor het wegnemen ervan de Rijksoverheid en haar uitvoeringsinstanties primair aan zet zijn, juichen wij het initiatiefwetsvoorstel toe en zien hierbij ook de relevantie van de op handen zijnde implementatie van de herziene Opvangrichtlijn. Deze richtlijn, die stelt dat om zelfstandigheid van asielzoekers te bevorderen het essentieel is om ervoor te zorgen dat de toegang tot de arbeidsmarkt effectief is, moet uiterlijk 12 juni 2026 geïmplementeerd zijn in de Nederlandse wet- en regelgeving.

Met het opheffen van de 24-wekeneis door de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State is een belangrijk eerste obstakel verdwenen, maar er zijn – zoals ook omschreven staat in het wetsvoorstel – nog veel andere hordes te nemen. VluchtelingenWerk pleit dan ook voor een snelle en structurele oplossing voor de nog bestaande belemmeringen.

Het initiatiefwetsvoorstel richt zich met name op:

- Het recht om het hele jaar te werken in de wet opnemen (nu is er slechts een uitspraak van de rechter);
- De tewerkstellingsvergunning voor asielzoekers omzetten in een meldplicht, waardoor de drempel voor werkgevers om asielzoekers in dienst te nemen wordt verlaagd. De situatie wordt hiermee vergelijkbaar met die van Oekraïense vluchtelingen die in Nederland werken;
- De termijn waarop asielzoekers aan het werk mogen terugbrengen van “na zes maanden” naar “na een maand”;
- De mogelijkheid tot werk koppelen aan het W-document, zodat duidelijk is dat het recht op arbeid vervalft zodra het asielverzoek zou worden afgewezen.

VluchtelingenWerk kan zich goed vinden in het idee om het voor asielzoekers eerder mogelijk te maken om te kunnen werken. Daarnaast hebben wij een aantal opmerkingen en vragen bij het wetsvoorstel:

Nederland kampt met een enorm arbeidstekort. Asielzoekers, in afwachting van de beslissing op hun asielverzoek, willen graag werken, hun talenten benutten, hun kennis en ervaring inzetten. Tegelijkertijd staan werkgevers te popelen om deze mensen in dienst te nemen. Via werk krijgen mensen de kans om snel de taal te leren, een netwerk op te bouwen, hun kennis in te zetten, beroepsvaardigheden op peil te houden en uit te breiden. Werk draagt bij aan een gevoel van eigenwaarde en onafhankelijkheid. Wie tijdens de asielprocedure al aan de slag kan, vindt sneller een baan wanneer hij uiteindelijk een verblijfsvergunning krijgt (78% in 2022, 62% in 2023, 63% in 2024).

Vroege participatie is een belangrijk aspect voor verdere integratie en participatie en het opbouwen van een nieuw bestaan. Hierdoor zal uiteindelijk het aantal mensen afnemen dat een beroep moet doen op bijstand. Ook voor eventuele terugkeer is het beter dat asielzoekers hun gevoel van eigenwaarde en onafhankelijkheid behouden. Dit alles zal daarnaast bijdragen aan het creëren en verbeteren van maatschappelijk draagvlak voor de opvang en integratie van vluchtelingen.

Het niet hebben van werk gedurende de asielprocedure kan het voor statushouders uiteindelijk moeilijker maken om aansluiting te vinden op de arbeidsmarkt nadat zij een verblijfsstatus hebben gekregen: kennis veroudert, en als gevolg van hun vlucht en langdurig verblijf in de asielopvang hebben velen een 'gat' in hun cv opgelopen. Ook kan het niet hebben van werk, het gedwongen nietsdoen, een negatieve uitwerking hebben op de mentale gesteldheid van mensen. Dit vergroot de afstand tot de arbeidsmarkt. Kortom, het zo snel mogelijk hebben van betaald werk al gedurende de periode in afwachting van de uitkomst van de asielprocedure, ofwel een zo vroeg mogelijke participatie, zorgt ervoor dat vluchtelingen werkervaring kunnen opdoen, beter bekend raken met de Nederlandse taal en (werk)cultuur en de samenleving als geheel. Uit recent [onderzoek](#) van SEO blijkt daarnaast dat het zo laagdrempelig mogelijk maken voor asielzoekers om aan het werk te gaan de Nederlandse economie geld oplevert in plaats van kost: 2 miljard over een periode van 10 jaar.

Door de inzet van vluchtelingen en dus het reeds aanwezige arbeidspotentieel binnen Nederland vollediger te benutten, kan niet alleen de krapte op de arbeidsmarkt afnemen maar ook bij werkgevers de noodzaak verminderen tot het aantrekken van arbeids- en kennismigranten van binnen en buiten de EU.

Het recht om het hele jaar te werken in de wet opnemen

VluchtelingenWerk vindt het van belang dat de afschaffing van de 24-wekeneis opgenomen wordt in de wet, naar aanleiding van de rechterlijke uitspraak.

De termijn waarop asielzoekers aan het werk mogen terugbrengen van “na zes maanden” naar “na één maand”

VluchtelingenWerk is het ermee eens dat asielzoekers een versnelde toegang dienen te krijgen tot de arbeidsmarkt. Aanpassing van de wet is ook hiervoor nodig.

Ten aanzien van versnelde toegang wordt in het wetsvoorstel onderscheid gemaakt tussen asielzoekers met een kansrijk en kansarm asielverzoek. VluchtelingenWerk vindt dit geen

gelukkig onderscheid. In de eerste plaats zijn een 'kansrijk' of 'niet-kansrijk asielverzoek' geen vastgestelde juridische begrippen en te vaag en willekeurig om in een wet op te nemen. Uit het wetsvoorstel en de memorie van toelichting blijkt dat de initiatiefnemers aansluiting willen zoeken bij artikel 42 Asielprocedureverordening dat onderdeel uitmaakt van het Migratiepact. In dit artikel wordt bepaald wie in aanmerking komt voor de zogeheten versnelde procedure waarbij een onderscheid wordt gemaakt in landen van herkomst op basis van inwilligingspercentage (15%). Dit betekent, zoals ook in de MvT wordt opgemerkt, dat er onderscheid wordt gemaakt op basis van nationaliteit, maar betekent bovendien dat je asielzoekers met een zeer kansrijk asielverzoek, zoals een LHBTI-persoon of een vervolgd politieke dissident, uitsluit van vroege toetreding tot de arbeidsmarkt.

VluchtelingenWerk vindt het een goed punt om vooruit te kijken naar de implementatie van het Migratiepact. In de herziene Opvangrichtlijn worden extra eisen aan de lidstaten gesteld ten aanzien van de toegang tot de arbeidsmarkt maar wordt ook de toegang tot arbeidsmarkt beperkt, juist voor degene waarvan het asielverzoek op grond van artikel 42 Asielprocedureverordening in aanmerking komt voor versnelde afhandeling, zie artikel 17 lid 1 Opvangrichtlijn 2024/1346. De Opvangrichtlijn is echter in tegenstelling tot de andere onderdelen van het Migratiepact een richtlijn en geen verordening. Een EU-richtlijn is eveneens bindend maar lidstaten mogen van een richtlijn wel ten gunste van asielzoekers afwijken. VluchtelingenWerk heeft hier vragen bij:

- Klopt het dat op grond van de herziene Opvangrichtlijn al groepen asielzoekers worden uitgesloten van het recht om te werken en om welke groepen en welke moment van de procedure gaat het?
- In hoeverre kan een lidstaat hiervan afwijken?

Volgend op het voorstel van de wet om asielzoekers versneld effectief toegang te verlenen tot de arbeidsmarkt is de vraag of een BRP-inschrijving mogelijk is na de voorgestelde één maand? De BRP-inschrijving is nodig om een BSN te verkrijgen hetgeen belangrijk is voor de administratie van de werkgever en de juiste belastingafdracht. Op grond van de huidige BRP-regelgeving is het mogelijk dat al gedurende de aanmeldprocedure de BRP-inschrijving kan plaatsvinden. Dit is mogelijk op grond van artikel 24a Besluit BRP. Wel geldt als eis dat de IND de identiteit van de persoon deugdelijk moeten kunnen vaststellen en dat de verwachting is dat de asielzoeker het komend halfjaar ten minste tweede derde van de tijd in Nederland zal verblijven. Asielzoekers die in de versnelde procedure zijn opgenomen omdat zij afkomstig zijn uit een veilig land van herkomst zijn van vroege inschrijving in de BRP uitgesloten.

Verder zijn er vanwege al lang bestaande achterstanden in de BRP-straten waar het BSN wordt afgegeven lange wachttijden ontstaan. Onlangs hebben de directies van de ministeries van JenV en Binnenlandse Zaken besloten dat er een uitbreiding van de capaciteit van de BRP-straten komt, wordt de aansturing van de BRP-straten hervormd en is er een plan van aanpak aangenomen waarmee de komende tijd de achterstanden zullen worden ingelopen. Dit wetsvoorstel kan hier naar onze mening niet los van worden gezien. Wij constateren dat er meerdere nieuwe BRP-straten nodig zijn. De achterstanden dienen weggewerkt te worden onder regie vanuit het Rijk. We dringen erop aan dat nog dit jaar voldoende middelen worden ingezet om de BRP-inschrijving conform de wet- en regelgeving zo spoedig mogelijk te realiseren, de ketenprocessen hiertoe aan te passen en voldoende capaciteit in te zetten. Hierbij is ook van belang dat taken en verantwoordelijkheden beter zijn geregeld en geborgd.

De tewerkstellingsvergunning voor asielzoekers omzetten in een meldplicht

VluchtelingenWerk erkent dat de tewerkstellingsvergunning (kort: TWV) een grote belemmering vormt. Werkgevers moeten deze tewerkstellingsvergunning voor asielzoekers aanvragen. Dit is een intensief administratief proces dat tijd kost: de wettelijke termijn op een beslissing over de TWV is vijf weken. Ook kunnen hierbij gemakkelijk fouten worden gemaakt met als gevolg dat een werkgever kan afhaken of dat het meer tijd in beslag neemt.

Door de TWV te vervangen door een meldplicht wordt de drempel voor werkgevers minder hoog om asielzoekers in dienst te nemen. Er ontstaat daarmee een situatie die ten aanzien van toegang tot de arbeidsmarkt vergelijkbaar is met die van Oekraïense ontheemden die in Nederland aan de slag willen. Ook zij zijn vrijgesteld van de tewerkstellingsvergunningsplicht. Een melding bij het UWV volstaat. Twee dagen nadat de melding is gedaan kan de werknemer starten. VluchtelingenWerk is eveneens voorstander van een dergelijke meldplicht. Wel plaatsen wij graag een aantal kanttekeningen:

Momenteel controleert het UWV bij de aanvraag voor de tewerkstellingsvergunning de arbeidsovereenkomst, ofwel: betaalt de werkgever de asielzoeker een marktconform loon? Het loon moet tenminste het wettelijk minimumloon zijn.

Deze controle zal niet meer plaatsvinden bij de meldplicht met als gevolg dat de kans op uitbuiting toeneemt. Deze signalen krijgen wij ook van Oekraïense ontheemden. Want hoewel er sprake is van een snelle, hoge participatiegraad van de Oekraïense ontheemden op de Nederlandse arbeidsmarkt (op 1 mei 2023 had ongeveer de helft van de ongeveer 68.000 Oekraïense ontheemden tussen 15 en 65 jaar een betaalde baan, blijkt uit onderzoek) zijn er ook zorgen over hun kwetsbare positie. Zij zijn bovendien veelal in flexibele banen werkzaam en vaak in banen die niet matchen met hun opleiding(sniveau) en werkervaring. Zoals in de memorie van toelichting staat gaat het ook bij asielzoekers om een kwetsbare groep werknemers op de arbeidsmarkt.

VluchtelingenWerk vraagt zich derhalve af:

- UWV controleert nu de arbeidsovereenkomsten. Welke meerwaarde heeft dit en hoe zou dit in de praktijk ondervangen kunnen worden? Kan het COA hierin een signalerende rol hebben, aangezien asielzoekers verplicht zijn het COA te informeren over hun arbeidsinkomsten? Waaruit bestaat de melding die de TWV zou vervangen? Hoe wordt hierop toegezien? Is dit ook wenselijk als het een controle inhoudt van arbeidsovereenkomst (met name m.b.t. de marktconforme voorwaarden).
- Er wordt gezegd dat de Nederlandse Arbeidsinspectie de aangewezen instantie is om toezicht te houden. Op welke manier zal de Arbeidsinspectie signalen van misbruik ontvangen en opvolgen?
- Is aanvullende samenwerking tussen Arbeidsinspectie en andere instanties mogelijk om toezicht op deze kwetsbare doelgroep te versterken?

Belemmering als gevolg van de Reba-regeling

De Reba-regeling waarbij asielzoekers en statushouders die werken vanuit de opvanglocatie geld afdragen aan het COA voor de opvang, vormt nog altijd een knelpunt. De Reba valt niet onder de reikwijdte van dit wetsvoorstel, zoals staat beschreven in de Memorie van Toelichting. Het is echter naar het oordeel van de initiatiefnemer van de wet aan te bevelen

dat – mocht dit voorstel wet worden – wordt gezien of de Reba herziening heeft.
VluchtelingenWerk wil daar graag het volgende aan toevoegen:
Het is begrijpelijk dat bij (hogere) inkomsten een bijdrage in de opvangkosten wordt gevraagd. De verrekening van inkomsten op basis van de huidige Reba is echter complex en weinig transparant. Daarnaast blijkt de verrekening bij verschillende gezinssamenstellingen anders uit te pakken. Voor veel mensen die beginnen met werken is van tevoren niet duidelijk hoeveel ze zullen moeten gaan afdragen. De Reba leidt daardoor tot een verminderde financiële prikkel om te gaan werken. Ook zorgt de uitvoering van dit beleid voor knelpunten. Het is de taak van het COA om te zorgen voor goede voorlichting over de Reba, over het bestaan van deze eigen bijdrage en dat het een terugvordering betreft. Het is cruciaal dat de Reba eerlijker wordt ingericht en/of duidelijke en transparanter wordt toegelicht, zodat werken loont, ongeacht de gezinssamenstelling. Een toegankelijk rekenmodel is daarbij essentieel, zodat asielzoekers eenvoudig kunnen berekenen wat hun eigen bijdrage aan het COA zal zijn bij een bepaald inkomen en gezinssituatie. Op dit moment worden veel asielzoekers en statushouders onaangenaam verrast, wanneer zij achteraf met de hoogte van het bedrag dat zij moeten betalen worden geconfronteerd of verstrekken gemeenten geen inrichtingskrediet meer aan statushouders bij eerste huisvesting als zij hebben gewerkt.

Meedoen vanaf dag één

Dit wetsvoorstel focust erop dat asielzoekers zo snel mogelijk aan het werk kunnen. Dit doel onderschrijft VluchtelingenWerk van harte. Het sluit goed aan bij de uitgangspunten die VluchtelingenWerk hanteert voor een goede asielopvang, namelijk 'regie over het eigen leven, meedoen en aldus ook bijdragen aan de samenleving'. Ook in de opvangfase moeten asielzoekers de regie houden over hun eigen leven en zoveel mogelijk de kans krijgen om deel te nemen aan de samenleving (zie onze [Position Paper Opvang](#)).

Om zo snel mogelijk mee te kunnen doen is werk alleen echter niet voldoende. In de herziene Opvangrichtlijn staat bijvoorbeeld dat taalvaardigheden belangrijk zijn om ervoor te zorgen dat verzoekers een passende levensstandaard hebben. Om die reden pleiten wij ervoor om het aspect taalvaardigheid expliciet ook hier aandacht te geven zoals het bieden van en/of faciliteren van taalcursussen. Om duurzame arbeidsparticipatie te bewerkstelligen moet daarnaast het profiel van asielzoekers goed in beeld worden gebracht, liefst zo vroeg mogelijk: wat wil en kan iemand (op den duur), welke ervaring brengt iemand mee? Diplomawaardering maakt hier ook onderdeel van uit, net als eventuele (oriëntatie op) om- of bijscholing. Ook hier kunnen we leren van de ervaringen van Oekraïense ontheemden.

Ziet het wetsvoorstel ook op meer mogelijkheden voor asielzoekers om (betaalde) stages te doen of een werkervaringsplek te kunnen krijgen?

VluchtelingenWerk Nederland

20 November 2024